

Rapport

Kompetensförsörjning inom Sydöstra sjukvårdsregionen

Underlag för dialog med lärosäten

2024

Angelika Nordin, HR-strateg, Region Östergötland
Anna Georgsson, HR-strateg, Region Jönköpings län
Emelie Thunberg, HR-strateg, Region Kalmar län

Sammanfattning

En faktor för att kunna rekrytera medarbetare till arbetsgivare i Sydöstra sjukvårdsregionen är att utbildningarna är attraktiva och att söktrycket är högt och genomströmningen god. Ett nära samarbete mellan arbetsgivare och utbildningsanordnare är avgörande för att uppnå detta, där en förutsättning är att det ska finnas tillräckligt med utbildningsplatser hos utbildningsanordnarna och platser för det verksamhetsintegrerade lärandet hos arbetsgivarna.

Antalet utbildningsplatser till grundutbildningen för sjuksköterska har ökat för att möta arbetsgivarnas behov. Ur ett sjukvårdsregionalt perspektiv täcks nu prognostiserat behov att anställa av antalet utbildningsplatser, dock är inte privata vårdgivares behov medräknat i denna analys. I jämförelsen mellan antalet utbildningsplatser och behov måste också vägas in att antagningen är nationell och att en viss andel kommer från andra län och därmed kanske inte stannar i Sydöstra sjukvårdsregionen. Behovet av kompetensförsörjning när det gäller specialistutbildade sjuksköterskor och barnmorskor kvarstår i hela sjukvårdsregionen och fortsatt behov finns inom i stort sett samtliga specialinriktningar. Antalet utbildningsplatser på specialistutbildningar och barnmorskeutbildning har kontinuerligt ökat. I flera fall överstiger antalet platser behovet av ersättningsrekrytering utifrån beräknade avgångar. Men en utmaning är att inte alla utbildningsplatserna fylls.

Goda exempel på resultat av samverkan inom sjukvårdsregionen är ökade möjligheter till kompetensförsörjning av röntgensjuksköterskor och biomedicinska analytiker med inriktning till Klinisk fysiologi. Sedan 2023 finns avtal för lokala studiegrupper och verksamhetsförlagd utbildning på plats mellan hälsohögskolan i Jönköping och regionerna.

Den legitimationsgrundande läkarutbildningen kommer att påverka regionernas kompetensförsörjning. I samband med att läkarutbildningen förändras och att AT avskaffas behöver regionerna anpassa både utbildningsplatser och verksamhetens kompetensförsörjning då yrkesgruppen idag utgör en resurs inom flera 24/7-verksamheter.

Det råder även en sårbar situation när det gäller andra yrkesgrupper. Antalet utbildningsplatser för fysioterapeuter och psykologer ser ut att matcha sjukvårdsregionens behov, men då en stor del av sökande till utbildningen är från andra delar av landet och inte stannar kvar efter studierna är yrkesgruppen svår att rekrytera. Det finns också en stor arbetsmarknad utöver de arbetstillfällen som finns i regionerna.

I årets rapport nämns yrkesgrupper inom tandvård. Det utbildas för få tandläkare nationellt och många orter i Sydöstra sjukvårdsregionen är förhållandevis långt ifrån utbildningsorterna. Det finns långtgående planer på att starta en tandläkarutbildning i Jönköping vilket skulle öka tillgången på tandläkare nationellt sett. Den aktuella utbildningen skulle dessutom hamna geografiskt bra i förhållande till alla tre län vilket säkerligen gynnar möjligheterna att kunna rekrytera fler allmäntandläkare.

Innehåll

Sammanfattning	2
Innehåll.....	3
1. Bakgrund	4
2. Sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor	5
2.1 Grundutbildade sjuksköterskor.....	5
2.2 Specialistsjuksköterskor och barnmorskor	6
3. Röntgensjuksköterskor	8
4. Biomedicinska analytiker	9
5. Läkare	9
6. Psykologer, arbetsterapeuter och fysioterapeuter.....	10
6.1 Psykologer.....	10
6.2 Arbetsterapeuter	11
6.3 Fysioterapeuter	12
7. Tandvårdens yrkesgrupper	13
7.1 Tandläkare.....	13
7.2 Tandhygienister	13
8. Andra yrkesgrupper	14
9. Verksamhetsförlagd utbildning	14
10. Avslutning	14

1. Bakgrund

Utifrån den kompetensutmaning som samhället i stort befinner sig i och den inverkan som kompetensutmaningen har på välfärden, där färre personer i arbetsför ålder ska ta hand om fler, finns stora behov att på olika sätt arbeta långsiktigt för att säkra kompetensförsörjning framåt. Det finns inte en enskild lösning utan det krävs insatser utifrån olika angreppssätt för att påverka det framtida kompetensbehovet. Det kommer inte finnas möjlighet att ersätta alla medarbetare som slutar genom att rekrytera en ny kollega med samma kompetens, men genom att skapa en bild av de gemensamma framtida behoven ges goda förutsättningar för dialog om dimensionering av utbildningsplatser mellan arbetsgivare och lärosäten.

Sedan början av 2020 har Nationella vårdkompetensrådet spelat en viktig roll i att sammanföra representanter från regioner, kommuner, lärosäten, Socialstyrelsen och Universitetskanslersämbetet (UKÄ). Rådets mandat är att stödja utvecklingen och samordningen av strategier för kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården på både nationell och regional nivå. Genom att arbeta med nationell samordning och främja samverkan om kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården, bidrar rådet till en mer effektiv och jämlik vård. Nationella vårdkompetensrådet stödjer och samverkar med de sex regionala vårdkompetensråden, som har etablerats för att förbättra samarbetet mellan regioner, kommuner och lärosäten på lokal och regional nivå. Detta regionala perspektiv är avgörande för att säkerställa att varje sjukvårdsregion kan anpassa de nationella strategierna efter förutsättningar och behov.

Denna rapport visar behovet av kompetens inom yrkeskategorier på akademisk nivå inom hälso- och sjukvården, i Sydöstra sjukvårdsregionen samt kommunerna i Östergötlands, Kalmar och Jönköpings län. Kompetensbehoven jämförs med antalet utbildningsplatser på lärosätena i de tre geografiska regionerna.

Analyser har genomförts vid tidigare tillfällen 2012, 2014, 2016, 2018, 2020 samt 2022¹. Utifrån att rapporten används som underlag för dialog med lärosäten, bland annat inom ramen för arbetet i regionala vårdkompetensrådet, inkluderar denna uppdatering av rapporten även kommunernas behov. Underlaget grundar sig på tidigare rapporter, uppdatering av det samlade kompetensbehovet, utbud i form av utbildningsplatser samt Nationella vårdkompetensrådets kortsiktiga skattningar av antalet examinerade inom vårdutbildningar². Utbildningsplatserna i tabellerna redovisas inklusive överintag från och med 2024, därmed behöver observeras att siffrorna i tidigare års rapporter redovisats något olika mellan lärosätena och därmed kan ge en missvisande bild om hur stor ökningen faktiskt varit.

Uppgifterna i tabellerna bygger på antalet anställda i december 2023. Behovsprognosen för regionerna består av kommande pensionsavgångar med antagande vid 65 år, ett genomsnitt av övriga avgångar senaste åren samt en bedömning av andra kända faktorer som kommer påverka behovet. Kommunernas behov är framräknat med utgångspunkt i

¹ Kartläggning i den Sydöstra sjukvårdsregionen (2012), Behov av framtida kompetensförsörjning i den Sydöstra sjukvårdsregionen (2014), Regional kompetensförsörjning, underlag för dialog med lärosäten (2016), Komplettering till Regional kompetensförsörjning- underlag för dialog med lärosäten (2018), Kompetensförsörjning inom Sydöstra sjukvårdsregionen (2020), Kompetensförsörjning inom Sydöstra sjukvårdsregionen (2022)

² <https://www.nationellavardkompetensradet.se/globalassets/radets-kunskapsunderlag/kortsiktiga-skattningar-av-antalet-examinerade-fran-halso--och-sjukvardsutbildningar-under-2024-2026.pdf>

personalstatistik från SKR³, och baseras på att personalomsättning per yrke är på samma nivå i kommunerna som i regionerna. För att ta höjd för rörlighet mellan regioner och kommuner i Sydöstra sjukvårdsregionen räknas totalbehovet ner med 20%.

2. Sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor

2.1 Grundutbildade sjuksköterskor

Under perioden 2020–2024 minskade antalet anställda grundutbildade sjuksköterskor i sjukvårdsregionen från 4747 till 4680 medarbetare. Minskningen syns i Region Östergötland. Antalet sjuksköterskor i Region Kalmar län och Region Jönköpings län har totalt sett ökat under denna tidsperiod. Sydöstra sjukvårdsregionens samlade behov (kommuner och regioner) av ersättningsrekrytering av sjuksköterskor har ökat och nu anges behovet vara 704 grundutbildade sjuksköterskor. Även intern rörlighet som sker genom sjuksköterskor som utbildar sig till specialistsjuksköterskor är medräknat.

	Utbildnings- platser 2024	Prognos examinerade om 1 år	Prognos examinerade om 2 år	Regioner och kommuners behov/år ⁴	Diff. behov/ Utbildnings platser
Sjuksköterske- programmet	886	600	600	704	182

Antalet utbildningsplatser till grundutbildningen för sjuksköterska har ökat för att möta arbetsgivarnas behov. Ur ett sjukvårdsregionalt perspektiv täcks nu behovet utifrån antalet utbildningsplatser, men inte utifrån prognos av examinerade. Privata vårdgivares behov är inte heller medräknat i denna analys. I jämförelsen mellan antalet utbildningsplatser och behov måste också vägas in att antagningen är nationell och att en viss andel kommer från andra län och därmed kanske inte stannar i Sydöstra sjukvårdsregionen.

För att attrahera fler studenter ger Linnéuniversitet utbildning på studieort Oskarshamn, Västervik och Ljungby utöver de ordinarie studieorterna Kalmar och Växjö. Linköpings universitet ger utbildning på ordinarie studieorter Linköping och Norrköping. Jönköping University har från och med höstterminen 2024 studieorter Värnamo och Eksjö, utöver Jönköping.

På beslut av Regeringen förändras sjuksköterskeutbildningen med start höstterminen 2024. Utbildningen innehåller framöver en ökad del klinisk utbildning. Klinisk utbildning utgörs i huvudsak av verksamhetsförlagd utbildning (VFU), men kan även inkludera utbildningsmoment såsom förberedelse- och reflektionsuppgifter i samband med VFU eller annat som lärosätet definierar. Utredningen som föranledde beslutet att förändra sjuksköterskeutbildningen handlar om att säkerställa att utbildningen i Sverige följer ett tidigare antaget EU-direktiv om erkännande av yrkeskvalifikationer (2005/36/EG). Under året har dialog och förankring pågått mellan region, kommuner och lärosäten.

Inom de utbildningar som leder till sjuksköterskeexamen bedöms ca 4530 studenter examineras nationellt under 2024. Antalet examinerade sjuksköterskor bedöms minska

³ [Personalstatistik | SKR](#)

⁴ Siffran anger prognos snitt behov per år för regioner och kommuner inkl justering för 20% intern rörlighet inom berörda grupper.

fram till 2026. Vi menar att eventuell minskad genomströmning inte enbart kan hanteras med överintag eftersom VFU-volymer i tidiga terminer påverkas.

En särskild utredare, som ska fungera som nationell samordnare, har fått i uppdrag av Regeringen att stödja lärosäten, hälso- och sjukvårdshuvudmän och vårdgivare i deras arbete att tillhandahålla ändamålsenliga lärandemiljöer av hög kvalitet i hälso- och sjukvården och samordna arbetet i landet. Syftet är att öka tillgången till platser där studenter i sjuksköterskeutbildningen kan genomföra sin VFU så att fler utbildningsplatser kan erbjudas. Sjuksköterskeutbildning är en av de största utbildningarna som leder till yrkesexamen i högskolan⁵. Utbildningen anordnas över hela landet av 21 statliga lärosäten och 4 enskilda utbildningsanordnare och består av både teoretiska och praktiska delar. Utbildningen har vid flera lärosäten ett relativt sett högt söktryck.

Trots ett relativt högt söktryck till sjuksköterskeutbildningen liksom medel till ytterligare utbildningsplatser har flera lärosäten inte kunnat bygga ut utbildningen. Det finns flera skäl till detta men ett skäl som en majoritet av lärosätena lyfter fram är bristen på platser där studenterna kan genomföra sin VFU. Tillgången till VFU-platser i vården är en förutsättning för att utbildningarna ska kunna genomföras och därmed avgörande för en långsiktigt hållbar kompetensförsörjning i hälso- och sjukvården.

Ovan arbete har idag remitterats till en omfattande mängd universitet och högskolor, hälso- och sjukvårdshuvudmän och vårdgivare för att konkretisera en modell för god hantering av VFU för sjuksköterskeprogrammet nationellt. Deadline för remissen är 23 maj 2024 och ett mycket intressant arbete att följa framåt då det kan få stor påverkan på utbildningsplatser framåt.

Övergången från student till yrkesverksam sjuksköterska är ett viktigt område för samverkan. Exempelvis genomför arbetsgivarna i sjukvårdsregionen omfattande introduktionsprogram för att möta de nyexaminerade sjuksköterskornas behov. Fortsatt dialog om innehållet i utbildningen och att det stämmer överens med den verklighet som studenterna möter i arbetslivet är därför en prioriterad fråga.

2.2 Specialistsjuksköterskor och barnmorskor

Behovet av kompetensförsörjning när det gäller specialistutbildade sjuksköterskor och barnmorskor kvarstår i hela sjukvårdsregionen och behov finns inom i stort sett samtliga specialistinriktningar. Andelen specialistsjuksköterskor relativt grundutbildade sjuksköterskor behöver dessutom öka inom flera verksamheter i regionerna.

Antalet utbildningsplatser på specialistutbildningar och barnmorskeutbildning har kontinuerligt ökat. Idag erbjuds nästan 500 utbildningsplatser årligen i Sydöstra sjukvårdsregionen, vilket är en ökning med över 200 platser årligen under en tioårsperiod. I flera fall överstiger antalet platser behovet av ersättningsrekrytering utifrån beräknade avgångar. Men en utmaning är att inte alla utbildningsplatserna fylls. Hänsyn måste också tas till att flera verksamheter har behov av en ökad andel specialister samt att intaget till utbildningarna är nationella. Däremot innebär, som

⁵sid 3 VFU-remissen: <https://www.regeringen.se/contentassets/3dcbd323cd2342e98cd82dead906c7ce/samordnat-arbete-for-fler-platser-for-verksamhetsforlagd-utbildning-i-sjukskoterskeutbildningen.pdf>

alltid, en hög volym av utbildningsplatser även ett högt tryck på VFU och andra arbetsplatsberoende insatser under studietiden.

Utbildningsplatser totalt	2024	Prognos examinerade om 1 år***	Regionernas behov/år	Diff. behov/ utbildningsplatser
Barnmorska	52	50	33	19
Spec ssk anestesi	34	-	33	1
Spec ssk akut	18	-	i.u.	
Spec ssk distrikt	110	-	45	65
Spec ssk IVA	50	-	25	25
Spec ssk barn och ungdom	50	-	33	17
Spec psykiatri	61	-	36	25
Spec ssk operation	34	-	19	15
Spec ssk ambulans	26*	-	15	11
Spec ssk ögon	25**	-	4	21
Spec ssk geriatrik/äldreomsorg	30	-	1	29
Summa	490	-		

*Behovet för Region Östergötland är ej inräknat eftersom ambulansverksamheten bedrivs i privat regi.

**Intag vartannat år.

***NVKRs rapport omfattar inte specialistutbildningarna och därför redovisas ingen på prognos av examinerade.

De flesta specialistsjuksköterskeutbildning ovan sker i samverkan mellan lärosätena i Sydöstra sjukvårdsregionen. Inriktningen mot akutsjukvård tillkom 2016 som ett resultat av samarbetet mellan lärosäten och sjukvårdsregionen. Hösten 2022 startade en studiegrupp för inriktningen för barn och ungdom upp i Växjö som resultat av samverkan mellan Region Kalmar län, Region Kronoberg, Linnéuniversitetet och Hälsohögskolan i Jönköping. Hösten 2023 startade medicinska fakulteten på Linköpings universitet två nya specialistutbildningar med inriktning hjärtsjukvård och neurosjukvård, vilka planeras starta vartannat år. Det saknas utbildningsplatser onkologi i Sydöstra sjukvårdsregionen, men regionernas samlade prognostiserade rekryteringsbehov är 2–3 per år vilket heller inte motiverar till behov av utbildning.

Kompetensförsörjning av just specialistsjuksköterskor är komplex och beror på en rad samverkande faktorer. Några aspekter av betydelse är samarbetet mellan lärosäten och vårdgivarna och hur studier är anpassade för vuxna yrkesverksamma exempelvis via hel- eller halvfart. Andra faktorer är hur arbetsgivaren motiverar till studier genom marknadsföring av specialiteten och olika former av löneförmåner under studietiden. Samtliga regioner i Sydöstra sjukvårdsregionen erbjuder utbildningsanställningar med bibehållen grundlön under utbildning till specialistsjuksköterska inom respektive regions prioriterade områden. I Sydöstra sjukvårdsregionen fanns sammanlagt ca 360 utbildningstjänster på hel- och halvfart under 2023.

3. Röntgensjuksköterskor

Sydöstra sjukvårdsregionen upplever fortsatt behov av att rekrytera röntgensjuksköterskor, vilket adresseras genom ett sjukvårdsgemensamt utbildningsinitiativ vid Jönköping University. Det finns sedan 2023 ett samverkansavtal mellan Hälsohögskolan i Jönköping och regionerna, vilket inkluderar etablerade studiegrupper i Kalmar och Linköping och Växjö. Dessa studiegrupper är redan igång och syftar till att stärka regionens kompetensförsörjning genom att möjliggöra för fler studenter att genomföra sin utbildning nära hemorten, vilket även underlättar integrationen i lokala vårdmiljöer. Utbildningsplatserna har genom detta utökats till 65 utbildningsplatser, mot tidigare 30 platser. Med ett ökande behov av diagnostiska tjänster har regionerna utökat antalet laboratorier, vilket i sin tur har ökat efterfrågan på välutbildade röntgensjuksköterskor. Trots en utökad utbildningskapacitet är efterfrågan högre än tillgången på examinerade röntgensjuksköterskor, vilket tyder på ett fortsatt behov av att stärka och utvidga utbildningsinsatserna inom området för att säkerställa tillräcklig kompetensförsörjning framöver.

Utbildningen ges även på distans vid Luleå tekniska universitet samt fysiskt vid Göteborgs universitet. Det breda upptagningsområdet innebär att regionerna står i konkurrens med närliggande regioner och andra arbetsgivare, vilket kräver strategiska samarbeten och effektiv kommunikation för att attrahera potentiella studenter. Arbetet med att säkra lärarkompetens och etablera nödvändiga VFU-avtal och platser fortsätter att vara en utmaning.

	Utbildningsplatser 2024	Prognos examinerade om 1 år	Prognos examinerade om 2 år*	Regioners behov/år	Diff. behov/ Utbildningsplatser
Röntgensjuksköterska	65 ⁶	30	<10	33	32

* Observera att antalet utbildningsplatser har ökat vilket inte fångas i NVKRs prognos på antal examinerade

⁶ Inklusiv studiegrupper i Växjö 8, Kalmar 8, Linköping 18 platser.

4. Biomedicinska analytiker

Utbildningen till biomedicinsk analytiker finns med två olika inriktningar, laboratoriemedicin och klinisk fysiologi. I sjukvårdsregionens system är inriktningarna gemensamt kodade, det samlade behovet är att rekrytera ca 57 biomedicinska analytiker per år, vilket är en ökning jämfört från ca 50 per år i de senaste rapporterna. Utbildningen med inriktning på laboratoriemedicin finns på tre lärosäten i regionen med totalt 99 utbildningsplatser i grundutbildningen. Inriktningen till Klinisk fysiologi har tidigare enbart funnits i Jönköping, hösten 2023 startades en möjlighet att ha Linköping som studieort, vilket innebär att studenten enbart är i Jönköping enstaka dagar per termin och kan läsa resten från Linköping/digitalt. I Jönköping finns 45 platser på inriktning klinisk fysiologi, varav 8 finns i studiegrupp Linköping. Sedan förra rapporten har VFU-avtal skrivits mellan Region Kalmar och utbildning inriktning klinisk fysiologi. Platsantalet har sedan 2020 ökat med 84 platser vilket efter examen bör ge en större möjlighet att rekrytera och fylla kompetensbehovet i våra verksamheter.

	Utbildningsplatser 2024	Prognos examinerade om 1 år*	Prognos examinerade om 2 år*	Regionernas behov/år	Diff. behov/ utbildningsplatser
Biomedicinska analytiker (BMA)	144	70	60	57	87

*Observera att antalet utbildningsplatser har ökat vilket inte fångas i NVKRs prognos på antal examinerade

5. Läkare

Antal utbildningsplatser på läkarprogrammet vid Linköpings universitet har ökat sedan 2022, från 232 till 250 platser 2024. 2016 regionaliserades läkarutbildningen vid Linköpings universitet och inbegriper fyra huvudorter inom sjukvårdsregionen: Linköping, Norrköping, Kalmar och Jönköping.

På beslut av Regeringen förändrades Läkarprogrammet med start höstterminen 2021, vilket innebar att allmäntjänstgöring (AT) som krav för legitimation avskaffas och bastjänstgöring (BT) införs som en ny obligatorisk inledande del av specialiseringstjänstgöringen (ST). Utbildningen är nu 12 terminer (6 år) istället för tidigare 11 terminer och är legitimationsgrundande och har nya lärandemål. Studenterna på den nya läkarutbildningen gör den första kliniska terminen i regionens verksamheter vårterminen 2024 och under en övergångsperiod kommer det att finnas studenter från två utbildningssystem. Under året har dialog och förankring pågått mellan regionerna och lärosätet.

I samband med att läkarutbildningen förändras och att AT avskaffas behöver regionerna anpassa både utbildningsplatser och verksamhetens kompetensförsörjning då yrkesgruppen idag utgör en resurs inom flera 24/7-verksamheter. Målbilden nationellt är en utfasning av AT fram till år 2030 med en ökning under 2026-2028. En kontinuerlig dialog förs sjukvårdsregionalt för att planera och dimensionera för en utfasning av AT och ett breddinförande av BT.

Sjukvårdsregionens samlade antal AT-platser har ökat från 192 AT-platser år 2020 till 212 AT-platser år 2024. Behovet av AT-platser kommer att kvarstå även en period efter

att läkare börjat utexamineras från den sexåriga läkarutbildningen. Utöver fortsatt arbete med AT, tillkommer behovet av utökad dimensionering av platser för bastjänstgöring (BT), vilket regionerna fortsätter planera för. När den första kullen studenter som läser den sexåriga utbildningen på svenska lärosäten blir färdiga 2027, behöver BT finnas i betydligt större skala än nu. Maj 2024 finns 37 BT-läkare i Sydöstra Sjukvårdsregionen.

Sjukvårdsregionens samlade behov uppges vara 253 personer per år. Antalet utbildningsplatser möter regionernas behov, men inte det antal examinerade som prognostiseras enligt NVKRs prognos.

	Utbildningsplatser 2024	Prognos examinerade om 1 år	Prognos examinerade om 2 år	Prognos examinerade om 3 år	Regionernas behov/år	Diff. behov/ utbildningsplatser
Läkarprogrammet	250	190	200	210	253	-3

6. Psykologer, arbetsterapeuter och fysioterapeuter

Under hela 2000-talet har det skett en gradvis ökning av andelen som får vård för psykiatriska tillstånd, det gäller både läkarbesök och läkemedelsuttag. Bland barn och yngre vuxna var ADHD den vanligaste diagnosen 2022. Allt fler diagnostiseras med ADHD och autism, delvis på grund av ökad kunskap och medvetenhet kring dessa tillstånd.

Utredningarna av ADHD och autism bör vara individanpassade och utföras av personal med adekvat kompetens och erfarenhet, där minst en läkare och en psykolog bör ingå i utredningsteamet. För att säkerställa att utredningarna håller hög kvalitet och kan genomföras effektivt krävs kontinuerlig kompetensutveckling om ADHD och autism för flera personalgrupper inom vården.

Under de senaste tre åren har andelen barn och unga som fått en ADHD-diagnos ökat med uppemot 50 procent. Denna kraftiga ökning ställer höga krav på vårdsektorn att anpassa kompetensen för att möta det växande behovet av utredningar och behandlingar. Detta inkluderar grundutbildning, fortbildning och specialisering inom ADHD, autism och andra neuropsykiatriska tillstånd, vilket är avgörande för att kunna erbjuda högkvalitativ vård och stöd till denna patientgrupp.⁷

6.1 Psykologer

Psykologer är en grupp där regionerna upplever en bristsituation. Antalet utbildningsplatser i förhållande till behovet ser bra ut. Siffrorna visar att antalet psykologer som utexamineras är mer än dubbelt så många som arbetsgivarna har behov av. Denna bild stämmer inte överens med arbetsgivarnas bild av rekryteringssituation. Som exempel tillsattes enbart hälften av tjänsterna i en av regionerna det senaste året, främsta anledning att det saknades kvalificerade sökande. PTP-tjänsterna tillsätts i hög utsträckning, med undantag för vissa orter.

⁷ Mer information finns i Socialstyrelsens rapporter och statistik från Folkhälsomyndigheten.

- [Socialstyrelsen: Fortsatt kraftig ökning av ADHD-diagnoser](#)
- [Socialstyrelsens nationella riktlinjer för ADHD och autism](#)
- [Folkhälsomyndigheten: Statistik över psykisk hälsa](#)

Privata aktörers behov är inte medräknat, en bidragande orsak kan vara ett ökat antal utredningar som ligger på privata aktörer vilket gör att även privata aktörer har ett ökat rekryteringsbehov. För att stärka kompetensförsörjningen av legitimerade psykologer arbetar arbetsgivarna med olika åtgärder, till exempel utveckling av modeller för att synliggöra karriär- och utvecklingsmöjligheter, introduktionsår för nya legitimerade psykologer, möjlighet till betald specialistutbildning och möjlighet till distansarbete.

	Utbildningsplatser 2024	Prognos examinerade om 1 år	Prognos examinerade om 2 år	Prognos examinerade om 3 år	Regioner och kommuners behov/år ⁸	Diff. behov/ utbildningsplatser
Psykolog-programmet	99	60	60	70	44	55

6.2 Arbetsterapeuter

Antalet utbildningsplatser matchar det prognostiserade behovet, men det finns geografiska utmaningar kopplade till rekrytering av arbetsterapeuter. På orter där utbildningen bedrivs tillsätts tjänsterna hos arbetsgivarna, vilket understryker vikten av lokala studiegrupper. Det pågår dialog om det finns förutsättningar att starta en studiegrupp i Värnamo, från Jönköping University.

En utmaning är den låga kännedomen om arbetsterapeutyrket, det finns begränsad kunskap om yrket och dess bidrag till samhället, och det blandas ofta ihop med andra yrkesgrupper som fysioterapeuter. Linköpings universitet har senaste tiden haft låg genomströmning på utbildningen. För att kunna kommunicera effektivare till presumtiva studenter behöver målgruppen definieras tydligare för att öka intresset och relevansen. Dessutom är det viktigt att framhäva det unika i utbildningarna som ges i Sydöstra sjukvårdsregionen, för att särskilja sig från andra lärosäten. Att använda studenter, alumner och professorer för att tydliggöra utbildningen och framtida karriärvägar efter examen kan öka attraktiviteten.

En särskild utmaning för Sydöstra sjukvårdsregionen är att Luleå tekniska universitet ger utbildningen till arbetsterapeut som distansutbildning. Det kan leda till att potentiella studenter i vår region väljer att studera på distans istället för lokalt, vilket kan påverka möjligheterna för lärosätena att fortsätta bedriva utbildningen lokalt.

	Utbildningsplatser 2024	Prognos examinerade om 1 år	Prognos examinerade om 2 år	Regioners och kommuners behov/år	Diff. behov/ utbildningsplatser
Arbetsterapeut-programmet	114	70	80	73	41

⁸ Siffran anger prognos snitt behov per år för regioner och kommuner inkl justering för 20% intern rörlighet inom berörda grupper.

6.3 Fysioterapeuter

Antalet utbildningsplatser är positivt i förhållande till arbetsgivarnas prognostiserade behov, men med nuvarande prognos från NVKR av utexaminerade uppfylls inte rekryteringsbehovet. Linköpings universitet beskriver dock en annan bild, med en hög genomströmning och att behoven därmed bör mötas.

Rekryteringsutmaningen för fysioterapeuter varierar geografiskt. Det är generellt enklare att rekrytera till större städer, medan mindre orter och landsbygdsområden ofta har svårare att attrahera nyutexaminerade fysioterapeuter. För att förbättra situationen behövs insatser för att öka genomströmningen av studenter och attrahera dem till de områden som har störst behov. Det är också viktigt att öka kännedomen om fysioterapeutyrkets bredd och möjligheter.

	Utbildningsplatser 2024	Prognos examinerade om 1 år	Prognos examinerade om 2 år	Regioners och kommuners behov/år ⁹	Diff. behov/ utbildningsplatser
Fysioterapeutprogrammet	92	70	70	78	14

⁹ Siffran anger prognos snitt behov per år för regioner och kommuner inkl justering för 20% intern rörlighet inom berörda grupper.

7. Tandvårdens yrkesgrupper

7.1 Tandläkare

Idag utbildas allmäntandläkare vid fyra orter i Sverige (Stockholm, Göteborg, Malmö och Umeå). Det utbildas för få tandläkare nationellt och Sydöstra sjukvårdsregionen är förhållandevis långt ifrån dessa utbildningsorter. Det finns långtgående planer på att starta en tandläkarutbildning i Jönköping vilket skulle öka tillgången på tandläkare nationellt sett. Den aktuella utbildningen skulle dessutom hamna geografiskt bra i förhållande till alla tre län vilket säkerligen gynnar möjligheterna att kunna rekrytera fler allmäntandläkare.

	Utbildningsplatser 2024	Prognos examinerade om 1 år	Prognos examinerade om 2 år	Regionernas behov/år	Diff. behov/ utbildningsplatser
Tandläkarprogrammet	0	-	-	64	-64

7.2 Tandhygienister

Det är en utmaning att det utbildas för få tandhygienister i förhållande till nuvarande och framtida behov. Behovet att öka antalet tandhygienister är stort, men förutsättningarna att klara detta under den närmaste tiden bedöms som små. Brist på nyutbildade tandhygienister och hård konkurrens med såväl andra regioner som privattandvården gör att marknaden har stor inverkan på löneläget. Bedömningen är att befintliga rekryteringsinsatser kontinuerligt måste kompletteras med uppdragsutbildningar. I dagsläget köper Region Kalmar län platser från Karlstads universitet och Region Östergötland platser från Hälsohögskolan i Jönköping via uppdragsutbildning för tandhygienister. Uppdragsutbildningar är kostsamma för arbetsgivaren och inte helt gynnsamma i det längre perspektivet för lärosätet. Det pågår dialog om det finns förutsättningar att skapa en decentraliserad tandhygienistutbildning i Oskarshamn i samverkan med Hälsohögskolan i Jönköping och Nova utbildning. En tandhygienistutbildning i Oskarshamn skulle markant öka möjligheterna att rekrytera fler tandhygienister.

	Utbildningsplatser 2024	Prognos examinerade om 1 år	Prognos examinerade om 2 år	Regionernas behov/år	Diff. behov/ utbildningsplatser
Tandhygienistprogrammet	55	20	30	30	25

8. Andra yrkesgrupper

Vår kartläggning tyder även på att det kommer att finnas behov av fler audionomer, logopedier, dietister och kuratorer på grund av fler sjuka äldre, ökad psykisk ohälsa och ändrade levnadsvanor. Ju färre yrkesutövare som finns i en yrkesgrupp ju sårbarare är det för kompetensförsörjningen. Audionomer och logopedier är sådana förhållandevis små och sårbara yrkesgrupper. Logopedprogrammet finns vid Linköpings universitet. Däremot saknas utbildning för audionomer helt i sjukvårdsregionen och audionomer är svårt att rekrytera.

9. Verksamhetsförlagd utbildning

VFU är en central del av de flesta utbildningsprogram inom hälso- och sjukvårdssektorn och är avgörande för att säkerställa kvalificerade yrkesutövare. Den nuvarande situationen i sjukvårdsregionen visar på en trängd kapacitet inom flera verksamheter, vilket anses vara det största hindret för att öka antalet utbildningsplatser.

En lyckad VFU kräver ett väl fungerande samarbete mellan lärosäten, kommuner och regioner. Det är vitalt att dessa praktikperioder håller hög kvalitet och ger värde för alla involverade parter - studenterna, arbetsgivarna och lärosätena. Ett gemensamt mål med VFU är att knyta teori till praktik och därigenom förbereda studenterna för framtida yrkesroller och säkerställa att de har de rätta kompetenserna som arbetsmarknaden efterfrågar och behöver.

För att öka tillgången på VFU-platser har regioner ofta etablerade avtal med lärosäten som garanterar ett visst mottagande av studenter. Dessa avtal inkluderar även ekonomisk ersättning för genomförda VFU-veckor, vilket är avgörande för att täcka kostnaderna för handledning och andra resurser.

Sammanfattningsvis, för att möjliggöra en utvidgning av utbildningsplatser och VFU måste det finnas en ökad samverkan mellan olika samhällsaktörer - statliga myndigheter, kommuner, privata vårdgivare och utbildningsanordnare. Denna samverkan är avgörande för att hantera de logistiska och pedagogiska utmaningar som följer med att öka antalet VFU-platser.

10. Avslutning

Nationella vårdkompetensrådet och dess regionala vårdkompetensråd är nyckelaktörer för att skapa en robust grund för en framtida arbetskraft som kan hantera såväl dagens som morgondagens utmaningar inom sjukvården. Ett viktigt fokus ligger på att förbereda för framtida kompetensbehov, vilka i allt större grad kommer att påverkas av demografiska förändringar, den teknologiska utvecklingen inom sjukvård samt skiftet mot mer nära och digital vård. Detta innebär en ökad efterfrågan på utbildningsprogram som inte bara fokuserar på grundläggande medicinska kunskaper utan även på digital kompetens när vården blir mer digitaliserad, samt förmågan till holistisk och personcentrerad vård med tvärvetenskapligt teamarbete.

LivslångtLärande(LL)-Barometern 2023¹⁰ utforskar inställningar och drivkrafter om livslångt lärande bland vuxna i Sverige. Studien belyser ett brett intresse för vidareutbildning, där individer ser studier som ett sätt att förbättra sin position på arbetsmarknaden, öka inkomster, och för personlig utveckling. Rapporten understryker vikten av flexibla studieformer, vilket betonar behovet av att erbjuda flexibla och distansbaserade kurser som möter de vuxna studerandes behov. Insikterna från rapporten kan användas för att skrädarsy kommunikationsstrategier som lyfter fram hur utbildningen möjliggör karriärutveckling och personlig tillväxt, vilket är viktiga drivkrafter för livslångt lärande. I detalj går det att se att antalet sökande till kurser ökar, medan sökande till utbildningsprogram minskar. Kanske handlar det om önskan om frihet och valbarhet för studenten. Framförallt ökar intresset för distansutbildningar.

Dialogen mellan utbildningsanordnare och sjukvårdsregioner fortsätter att vara en central del av arbetet med framtidens kompetensförsörjning. Genom regelbundna möten och samarbeten säkerställs att utbildningsprogrammen stämmer överens med regionernas och arbetsgivarnas faktiska behov. Detta samarbete är avgörande för att kunna anpassa utbildningskapaciteten och verksamhetsförlagt lärande så att det motsvarar både nuvarande och framtida behov i hälso- och sjukvården. Trots en ansträngd ekonomi i vissa av verksamheterna inom sydöstra sjukvårdsregionen är ett fortsatt långsiktigt arbete med kompetensförsörjning avgörande.

¹⁰ <https://info.ungdomsbarometern.se/aterkommande-studier-ll-barometern>